

STOCKHOLMS TINGSRÄTT
AVD 9, Vattendomstolen

DOM
1994-07-29

Dom nr DVA 77
Mål nr VA 72/93
Aktbil. 36

meddelad i Stockholm

DOMSTOLEN

rådmannen Kaspars Berzins, fastighetsrådet Sven Bengtsson
samt nämndemännen Göran Renström, Nynäshamn, och Göran
Svensson, Skarpnäck

SÖKANDE

Sjöfartsverket, 601 78 Norrköping

Ombud: chefsjuristen Johan Franson, adress som ovan

SAKEN

tillstånd till breddning och fördjupning av farleden i och
i anslutning till Södertälje kanal, Södertälje kommun, m m

Infört i vattenboken 5/8-94/76

Infört i miljöboken 7/3 2002/92

Postadress
Box 8307, 104 20 Stockholm

Besöksadress
Fleminggatan 14

Telefon Expeditionstid
08-6575000 9-12, 13-15

DOMSLUTTillstånd

Vattendomstolen lämnar sökanden tillstånd att muddra i Igelstaviken, muddra och sponta nordväst motorvägsbron, rensningsmuddra i Marens södra ände, muddra och sponta norr om slussen, rensningsmuddra i Linaviken samt deponera muddermassorna i djuphåla sydost Skorvan, allt i huvudsaklig överensstämmelse med ansökan, såsom den slutligt utformats, och till ansökan hörande ritningsmaterial och andra handlingar.

Avgifter

Sökanden skall innan arbeten i vatten påbörjas till Fiskeriverket erlægga ett engångsbelopp på tjugofemtusen (25 000) kr att användas för främjandet av fisket i Mälarmrådet och Södertäljeviken.

Villkor

1. Muddring får endast ske under vinterhalvåret (oktober - mars).
2. Muddringen skall utföras med sk enskopeverk och så långt möjligt med fylld skopa.
3. Vid deponering av muddermassorna skall i möjligaste mån de massor som är mest kontaminerade av kvicksilver läggas underst på tippningsplatsen och täckas med de renare massorna.
4. Sökanden skall undersöka möjligheten att förse de bottentömmande pråmarna med en sk kjo1 som vid tömning av pråmen sträcker sig minst 5 meter ned i vattnet.
5. Tippningsplatsen skall så länge tippning pågår vara utmärkt med bojar eller på annat lämpligt sätt.

6. Såväl muddringen som deponeringen skall även i övrigt utföras varsamt så att minsta möjliga grumling uppstår.
7. Sökanden skall utföra kontroll av muddringen och deponeringen av muddermassorna enligt ett kontrollprogram. Beträffande detaljerna i kontrollprogrammets utformning skall samråd ske med Fiskeriverket, Länsstyrelsen i Stockholms län samt miljöförvaltningarna i Botkyrka respektive Södertälje kommun.
8. Sökanden skall samråda med Byggnadsnämnden i Södertälje kommun om utformning av räckan längs kanalen.

Arbetstid

De arbeten som medgetts i denna dom skall, vid äventyr som anges i 15 kap 2 § vattenlagen, vara utförda inom fem år från dagen för domen.

Oförutsedda skador

Om till följd av de tillstånd som lämnats i denna dom vållas skador som vattendomstolen inte förutsett, får anspråk på grund härav framställas genom anmälan till vattendomstolen inom tio år efter utgången av den i denna dom eller sedermera i anledning av sökt anstånd bestämda arbetstiden.

Tid för omprövning

Vattendomstolen bestämmer den tid efter vars utgång omprövning enligt 15 kap 3 § vattenlagen får ske till trettio år från det tillståndsdomen vinner laga kraft.

Verkställighet

I denna dom meddelade tillstånd får tas i anspråk utan hinder av att domen ej vunnit laga kraft.

ANSÖKAN

Ansökningshandling den 2 juli 1993, se domsbilaga 1. Sökanden har sedermera angivit de fastigheter som berörs av företaget enligt följande. Södertälje Södra 1:1 (ägare Södertälje kommun), Hall 4:1 (AssiDomän AB), Karleby 2:7 och 4:1 (kommunen), Östertälje 44:8, 44:1, 1:20 och 1:21 (kommunen), Tälje 1:2 (Sjöfartsverket), Tälje 1:1 (kommunen), Rosenlund 1:2 (Sjöfartsverket), Grusåsen 1:1 (kommunen), Lina 4:46 (kommunen), Ragnhildsborg 1:1 (kommunen) samt Ragnhildsborg 1:23 och 1:10 (Sjöfartsverket). - Vidare har sökanden ingivit rapport 1993-07-07 över sedimentundersökning i Mälarleden 1993 (aktsid. 83 ff), rapport 1993-12-17 över metallanalys av sediment, Södertälje kanal (aktbil. 21, bil. 2), rapport 1993-12-03 över kompletterande sedimentundersökning i Igelstaviken (aktbil. 21, bil. 3), rapport 1994-05-06 över sammanställning av resultat från kvicksilveranalyser på gädda mellan 1967 och 1993 från området runt Södertälje kanal (bil. till aktbil. 33). - Sedan i erinringar fråga väckts om alternativa tipplatser har sökanden med ändring av ansökan som ny tipplats föreslagit djuphåla belägen c:a 2 km syd Halls holme, sydost ön Skorvan och ost Bränningeviken, inom Hall 4:1 och till liten del eventuellt inom Bränninge Gård 1:1 (kommunen). Beskrivning av tipplatsen finns i rapporten 1993-12-17.

HÖJDSYSTEM

I detta mål gjorda höjdangivelser hänför sig till Saltsjöns respektive Mälarens medelvattennivå. Saltsjöns medelvattenyta ligger på nivån +3,50 m och Mälarens på +4,10 m, allt i förhållande till ett höjdsystem vars nollplan ligger i överkanten av den västra tröskeln i slussen vid Karl Johans torg. I rikets höjdsystem 1970 (RH70) har nämnda tröskeln nivån +3,48 m.

ERINRINGAR MM

Fiskeriverket, utredningskontoret i Jönköping, har anfört: Inverkan på fiske. Vid muddring och muddertippning uppstår vattengrumling och spridning av sediment. Därvid överlagras till viss del bottenarna framför allt i vattenströmmens riktning mot saltsjön. Bottenfaunan, som utgör föda för fisken, kan till viss del övertäckas. En normalisering av faunan genom återkolonisation sker emellertid efter några år. Även fiskeutövandet kan påverkas av arbetena. Sedimenten som skall muddras innehåller höga halter av tungmetaller. Anmärkningsvärt höga koncentrationer av kvicksilver har konstaterats i flertalet provpunkter. Höga halter av bly, kadmium och koppar har också uppmätts. Vid muddringen och tippningen kommer tungmetallerna att spridas över stora ytor och kan medföra en anrikning i fisk. I det område där muddring skall utföras är halterna av kvicksilver i fisk så höga, att den enligt livsmedelsverkets rekommendationer inte bör konsumeras. Tillåtlighet. Företagets tillåtlighet ifrågasättes ej. Villkor. 1). Muddringen utföres under vinterhalvåret (oktober-mars) för att så långt möjligt förhindra att tungmetallerna kommer in i näringsväven. Skadeverkningarna av sedimentspridning en i övrigt minimeras därvid också. 2). Ett kontrollprogram för att följa upp eventuell anrikning av kvicksilver i gädda och flundra utformas i samråd med fiskeenheten vid länsstyrelsen. 3). Muddringen skall alltid utföras så att minsta möjliga grumling uppstår. Muddringsarbetena bör ej utföras vid hårda vindar. Eventuellt kan avskärmning av muddringsplatsen erfordras. 4). Tippning får endast göras på ackumulationsbotten. - Förekomsten av tungmetaller i sedimenten är så hög, att massorna enligt Naturvårdsverkets Allmänna Råd 85:4 bör uppläggas på land. Då vattenområdet i sin helhet tycks vara mycket kontaminerat, godtas det föreslagna sättet för tippning. - 5). Tippningsplatsen skall vara utmärkt med bojar. 6). Arbetena medför viss skada på allmänt fiske. Det föreslås därför, att sökanden enligt VL 10:5 åläggs utge 25 000 kr som

engångsbelopp. Pengarna skall användas till kompensationsåtgärder för fisket i Mälaronrådet och Södertäljeviken.

Södertälje kommuns miljö- och hälsoskyddsnämnd har i huvudsak anført: Tidigare utsläpp i Södertälje har gjort att bottensedimenten inom stora delar av kanalområdet är kraftigt förorenade, i synnerhet av kvicksilver. Miljöförvaltningen har gjort en grov uppskattning av kvicksilvermängden i de muddermassor som avses att muddras. Den visar på ett innehåll av 200 kg kvicksilver. Sedimenten har också förhöjda halter av andra metaller, såsom bly och kadmium. Industriutsläpp och utsläpp från kommunalt ledningsnät har sannolikt skett i Snäckviken i Mälaren och även i Igelstaviken och Torpaviken. Utsläppen upphörde troligen redan på 50- eller 60-talet. Detaljerad kunskap om dessa utsläpp saknas. P g a uppgrumling orsakad av förbipasserande fartyg och vindar samt strömmar i området har dessa föroreningar spridits över stora vattenområden. - Från denna och tidigare genomförda undersökningar är det känt att bottensedimenten innehåller kraftigt förhöjda kvicksilverhalter från Linasundet i Mälaren till Brandalssund i Östersjön. Kvicksilverhalten i sedimenten varierar mellan 1 - 112 mg kvicksilver/kg torrs substans. Bakgrundshalten i Östersjön och Mälaren är uppskattad till +0,1 mg Hg/kg, TS. Enligt Naturvårdsverkets bedömningsgrunder har massorna alarmhalter om medelhalten är mer än 10 gånger bakgrundshalten. Kvicksilveranalyser på fisk i Södertälje har gjorts under en period från slutet av 70-talet fram till 1985. Kvicksilverhalterna i enkilos gädda överskred 1,0 mg/kg vilket innebar att hela området mellan Linasundet till Skansundet/Ulvsundet var svartlistat. Enligt Livsmedelsverket var fisk i svartlistade områden olämplig att äta. Fisk från svartlistade områden var förbjuden att sälja eller ge bort. Under 1993 har Miljöförvaltningen provfiskat i området igen. De analyser som är färdiga visar att kvicksilverhalten i gädda förefaller ha minskat avsevärt i Järnafjärden. I Hallsfjärden är kvicksilverhalten ca 0,5 mg/kg i enkilos gädda. Det är

högre än vad som är normalt för jämförbara vattenområden. 1992 togs begreppet svartlistning bort och ersattes med gränsvärden i saluhållen fisk. För t ex gädda, abborre, lake, ål och gös gäller en högsta tillåten kvicksilverhalt 1,0 mg/kg. För egenfångad fisk finns konsumtionsråd. Fisk, av nämnda arter, som innehåller upp till 1,0 mg/kg bör inte konsumeras mer än i genomsnitt en gång i veckan. Vid högre halter bör konsumtionen begränsas ytterligare. Gravida och ammande kvinnor avråds från att överhuvudtaget konsumera dessa fiskarter. Naturvårdsverkets miljömål är att kvicksilverhalten i fisk inte ska överstiga 0,5 mg/kg. Detta skulle innebära att de flesta människor kan äta fisk utan att behöva tänka på hälsorisker. Förhöjd kvicksilverhalt i fisk inom kanalområdet är ett tecken på att kvicksilvret i bottensedimenten är biologiskt tillgängligt. Därför måste sedimenten hanteras med stor försiktighet. Eftersom sedimenten är mycket förorenade anser Miljöförvaltningen att särskilda försiktighetsåtgärder måste vidtas. Av de föroreningar som finns i sedimenten bedöms kvicksilvret utgöra den absolut största miljöfaran. Därför bör risken för spridning av kvicksilver styra vilka försiktighetsåtgärder som ska göras. Befarade negativa miljökonsekvenser. Miljöförvaltningen är oroad över de stora mängder kvicksilver som muddermassorna innehåller. Risk finns att kvicksilver sprids i samband med de planerade arbetena. Det kan innebära en ökning av kvicksilverhalten i fisk inom ett stort vattenområde. - Att utvidga farleden till att ta större fartyg kan befaras påverka den kontinuerliga spridning av föroreningar som redan nu förekommer. Inom vissa områden kan befaras att uppgrumling och spridning av föroreningar ökar. Större fartyg kan eventuellt också förvärra den stranderosion som förekommer på vissa ställen utmed farleden. - Olycksrisken kan förändras när större fartyg passerar farleden. Större fartyg kan innebära ökad risk för kollision och grundstötning. - Bullerstörningar för närboende kommer sannolikt att uppstå. - Trafiksituationen kan komma att förändras genom att större fartyg trafikerar farleden. Det kan leda till

ökade bilavgasutsläpp.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden har mot bakgrund av det anförda och utredningen i övrigt i målet efterfrågat kompletterande uppgifter rörande muddrings- och tippmetoder och om skyddsåtgärder till begränsning av spridningen av förorenade sediment samt har yrkat att särskild sakkunnig förordnas för att avge utlåtande om risken för att kvicksilver kommer i omlopp och genom biologiska näringskedjor sprids till fiskar i området. Nämnden har likaså efterlyst närmare redovisning av effekterna av det ökade fartygstonaget i fråga om erosion, olycksrisker m m. Nämnden har i förevarande utredningsstadium inte ansett sig kunna tillstyrka ansökningen enär bl a en ökning av kvicksilverhalten i fisk skulle medföra en olägenhet av större betydelse för allmänna intressen i kommunen. För det fall tillstånd meddelas har nämnden föreslagit att kontrollprogram för arbetena upprättas ävensom för effekterna av de större fartygen.

Botkyrka kommuns miljö- och hälsoskyddsnämnd har yttrat sig och därvid i huvudsak framfört enahanda synpunkter som ovan uttryckts av Södertälje kommuns miljö- och hälsoskyddsnämnd.

Södertälje kommuns byggnadsnämnd har anført: För närvarande pågår i kommunen omfattande diskussioner om hur stadens vattenkontakt skall förbättras i framtiden. Förslag finns om ny bebyggelse och park längs kanalen. Ange läget är att den aktuella spontningen och åtföljande ombyggnader av kanalsidorna möjliggör en framtida bebyggelse och bidrar till att försköna staden. Det är önskvärt att kommunens utbyggnadsplaner och sjöfartsverkets ombyggnad kan samordnas i tiden. - Längs östra sidan av kanalen norr om slussen, delen nedanför Lagmansvägen, bör **spontningen utföras** så att den möjliggör en ev framtida bebyggelse. Där krönbalkar används ovanpå spontningen är det lämpligt att dessa dras ned mot vattenytan för att

själva spontningen inte skall bli synlig. Nödvändiga räcken bör ges en omsorgsfull utformning, t ex enkla svarta järnstaket. Vi förutsätter att samråd sker med stadsbyggnadskontoret i ovanstående detaljfrågor.

Naturvårdsverket har sagt sig dela miljö- och hälsoskyddsnämndernas syn och att underlaget inte är tillräckligt för bedömning av konsekvenserna av företaget.

Hyresgästföreningen och Personalorganisationerna på Hall har anfört: Exakt öster om den föreslagna tippningsplatsen finns en förhållandevis bra sandstrand ca 100 meter lång och 5 meter bred. Denna badplats har Hallpersonalen använt sedan länge. Varje vår städar frivilliga stranden. Här finns sopställningar för avfall och under sommaren har en kemtoalett varit ditplacerad. Badplatsen ligger inom området med tillträdesförbud. Men om man ser till antalet hyresgäster och anställda på Hall och Håga, är det ca 250 familjer som har tillgång till badplatsen. För ca tre år sedan förbättrades vägen dit och breddades på några ställen för mötesplatser. Dessutom förbättrades parkeringsplatsen. Genom tidigare tippning i djuphålan vid Halls holme i samband med muddring för Igelstabron, har badplatsen på Hallsidan (mitt emot Sydhamnen) blivit otjänlig för bad. Sanden är nu mörkgrå likt lavasand p.g.a. förorening. Tidigare hade sanden samma färg som ett sädeskorn och stranden var inbjudande för solbad. Om den nuvarande badplatsen förstörs finns inte någon badplats kvar för personalen på Hall. Det förutsätts att sökanden vidtar åtgärder och/eller utger kompensation om organisationernas intressen i frågan skadas av företaget.

Näsets Villaägareförening har bl a efterfrågat analys av inverkan av fartygstrafiken på erosionskänsliga stränder.

Sökanden har anfört i huvudsak: För att de större fartyg, som det ansökta företaget avser medge passage för, skall få gå in i kanalen skall en prövning i varje enskilt fall

ske vid lotsorganisationen. Därvid skall tillses att fartygen kan manövreras utan fara för omgivningen och att andra olyckor undviks. Förutom att medge passage för de större fartygen kommer det ansökta företaget att allmänt sett förbättra säkerheten för det mindre tonnaget, som bl a får bättre manöverutrymme. - Stranderosionen kommer inte att öka. Befintliga erosionsskydd efterses kontinuerligt och åtgärdas efter behov. Om mot förmodan det ansökta företaget medför ökad stranderosion får frågan behandlas enligt reglerna om oförutsedda skador. Beträffande Näsets Villaägareförenings påpekande i frågan anmärkes att Näset redan i dag passeras av större fartyg än de som framgent avses kunna gå genom kanalen. - De större fartygen kan medföra en viss ökning av grumlingen i vattnet. Detta torde emellertid inte ha betydelse från föröreningssynpunkt. Genom fördjupningen av farleden och genom att övrig trafik får bättre manöverutrymme och kan köra lugnare med propeller kommer grumlingen från dessa fartyg att minska. Sökanden anser det inte meningsfullt att med anledning av förevarande företag utföra strömningsmätningar m m, som Södertälje kommuns miljö- och hälsoskyddsnämnd föreslagit. - Efter kompletterande sedimentprov tagna ned till nivån 40 - 60 cm och analyser därav framgår att koncentrationen av tungmetaller avtar ju djupare ned i sedimenten man kommer. Begärd schaktning sker således ner till sediment med lägre koncentrationer. Av analysrapporten 1993-12-03 över kvicksilverförekomsten framgår att trots att mycket höga halter av kvicksilver återfanns i sedimentproverna bedöms endast en mycket liten del av detta kvicksilver kunna upptas biologiskt, något som bekräftas av gjorda analyser av kvicksilverförekomsten i gädda. - Då det gäller muddringsmetod är sökanden beredd att vid upphandling av muddringsentreprenaden specificera att ett enskopeverk skall användas och inskriva villkor som att entreprenören skall vara aktsam och tillse att muddringen sker med fyllt skopa. Även deponeringen kommer att ingå som del i entreprenadupphandlingen. Det bästa förfaringssättet vid tippling är användande av bottenöm-

mande pråmar. Med hänsyn till tipplatsens djup, 30-40 m, är kostnadsmässigt inte rimligt att avskärma platsen ända till botten. Samma sak kan sägas om deponering genom rör. Effekten av nämnda metoder är dessutom tveksam. Sökanden är dock beredd att undersöka möjligheterna att förse pråmarna med en "kjol" som sträcker sig 5 m under vattenytan. Undersökningar inför andra vattenföretag i området ger vid handen att där finns en sydgående ström ner till ett djup om ca 3 m. Därunder finns en nordgående ström. Tanken är att huvuddelen av spillet koncentreras till vattenområdet med nordgående ström, dvs att spillet inte förs ut i ett av kvicksilver mindre kontaminerat område. Sökanden är vidare beredd att lägga de massor som är mest kontaminerade av kvicksilver underst på tippningsplatsen och lägga de renare över dessa. Enligt sökandens uppfattning är den aktuella djuphålan helt säkert ackumulationsbotten. Platsen är belägen inom område som sedan 1968 varit "svartlistat". Sökanden medger att vattendomstolen som villkor föreskriver att samråd avseende utformningen av föreslaget kontrollprograms detaljer skall ske med länsstyrelsens miljö- och fiskeenheter och med kommunernas miljöförvaltningar. - Någon närmare utredning om deponering på land respektive inom invallning i vatten har inte gjorts. Det är troligt att sådana anordningar skulle medföra att företaget inte kunde bedömas vara samhällsekonomiskt lönsamt. Sökanden anser sig ha lämnat tillräckligt underlag av utredningar för bedömning av företagets konsekvenser. Om de propåer som från olika håll framförts om kompletterande utredningar kan sägas att de i mycket rör frågor av grundforskningskaraktär. Sådana utredningar är tidskrävande och kostsamma och bör inte belasta sökanden i detta mål. - I fråga om Södertälje kommuns, byggnadsnämnden, yttrande anföres följande. Sökanden avser att utföra spontning och dimensionering av dragstag så att bebyggelse och fordonstrafik inte hindras för framtiden. Sökanden bestrider skyldighet att lägga krönbalkar på spanten eftersom det innebär en inte obetydlig kostnadsökning utan motsvarande nytta. Sökanden medger att samråda med bygg-

nadsnämnden om utformningen av räckena längs kanalen.

Sökanden samt representant för personalorganisationerna och hyresgästföreningen på Hall har förklarat sig ense om att fråga om eventuell skada av företaget på badplatsen ost Bränningeviken får behandlas enligt bestämmelserna om oförutsedda skador.

DOMSKÅL

Sökanden har på grund av 2 kap 4 § 4 p vattenlagen rådighet över vattnet i det område där företaget skall utföras. Genom medgivanden från Södertälje kommun och AssiDomän har sökanden jämväl den rådighet som erfordras för att få utföra ansökta åtgärder på annans fastighet.

Södertälje kanal är allmän farled och den mest betydande leden mellan Saltsjön och Mälaren. Kanalen har i olika omgångar utvidgats och fördjupats. Avsikten nu är att företa arbeten i farleden för att medge fartyg med en största längd om 135 m varav högst 130 m i vattenlinjen, en största bredd om 19 m och ett största djupgående om 7,0 m att passera kanalen. Enligt sökanden kommer detta att leda till sänkta sjöfraktkostnader utan att sjösäkerheten försämras eller att miljökonsekvenserna sammantaget blir negativa. Redan idag trafikeras kanalen av ett fartyg som har de nämnda längd- och breddmått. De ansökta åtgärderna medför även en förbättring av betingelserna för övrig sjöfart.

Den utvidgning av farleden i fråga om fartygstrafik som avses ske skall såsom anges i ansökan behandlas i den ordning som föreskrivs i lagen om inrättande, utvidgning och avlysning av allmän farled och allmän hamn. Detta innebär att Sjöfartsverket beslutar härom. Beslutet kan överklagas till Regeringen. Vid sagda prövning skall lagen om hushållning med naturresurser m m tillämpas, vilket betyder bl a att inverkan på miljön av trafiken med de

större fartygen, dvs erosion, olycksrisker etc, skall beaktas. Vattendomstolen har med anledning av vad här förekommit inte anledning ifrågasätta att utvidgningen av farleden är välmotiverad.

Vattendomstolen har nu att göra en tillåtlighetsprövning enligt vattenlagen av ansökt muddring och sponning. Även massdeponeringen prövas i detta sammanhang.

Under våren 1993 genomfördes en omfattande sedimentprovtagning i Mäljarleden med anledning av de planerade muddringsarbetena i Södertälje kanal. Resultaten från analyserna visade på mycket höga metallhalter framför allt av kvicksilver. Några prover uppvisade extremt höga värden. Förnyade provtagningar i åtta punkter utfördes därför djupare ner i bottensedimentet. Analysresultaten från de senare provtagningarna visade att vid flertalet provpunkter var halten av kvicksilver mycket hög i skiktet 0 - 20 cm. I skiktet 40 - 60 cm var halterna genomgående lägre än i skiktet 0 - 20 cm. Halterna i skiktet 40 - 60 cm var dock i en av punkterna fortfarande mycket höga och i två andra punkter höga. I övriga punkter var halterna på nivån 40 - 60 cm låga.

En undersökning har också utförts för att försöka bestämma om och i vilken grad kvicksilvret i sedimentet är biotillgängligt. Resultatet av den undersökningen visar att trots mycket höga halter av kvicksilver i sedimentet så är en mycket liten del av kvicksilvret tillgängligt för biologiskt upptag.

Sökanden har låtit genomföra en efterforskning i Livsmedelsverkets arkiv rörande uppgifter om kvicksilverförekomsten i fisk i Södertälje. En sammanställning har därvid gjorts av de uppgifter som finns om kvicksilverhalten i fisk från det aktuella området för tidsperioden 1967 - 1993. Under denna period har muddringar utförts 1974 i Södertälje kanal, 1978 vid kaj i Igelstaviken och 1992 vid

Igelstabron. Av dessa muddringar var den 1974 den ojämförligt största. Det mesta av muddermassorna har tippats i djuphålan vid Halls holme. De utförda mätningarna visar inte på någon ökning av kvicksilverhalterna i fisk i området till följd av de utförda muddringarna och deponeringarna av muddermassor.

Vattendomstolen, som anser sig ha fått ett för förhållandena tillfredsställande utredningsmaterial, gör i förevarande fråga följande överväganden.

Den nu ansökta muddringen består av dels fördjupning och dels breddning av kanalen. Muddermassorna har förhöjda halter av tungmetaller främst kvicksilver. Halterna är högst i ytskiktet (0 - 20 cm) och minskar med ökat djup. Efter muddringen kommer det nya ytskiktet med dess biologiska liv att ha lägre halter av kvicksilver än det bortmuddrade skiktet. Förhållandena i sedimenten efter muddringen kommer ur kvicksilversynpunkt således att bli bättre.

Den föreslagna deponeringsplatsen är en ackumulationsbotten vilket innebär att finmaterial kontinuerligt kan deponeras. Deponeringen av muddermassorna kommer enligt sökandens förslag att ske så att de mest förorenade massorna lägges underst och de mindre förorenade massorna lägges överst. Eftersom deponeringsplatsen är en ackumulationsbotten kommer efterhand botten att överlagras av finkornt sediment.

I övrigt är avsett att muddringen skall utföras med enskopeverk och med fylld skopa. Dessutom kommer muddring inte att ske under sommarhalvåret med hög biologisk aktivitet. Deponeringen kommer vidare att ske med bottentömmande pråmar och sökanden avser att undersöka om pråmarna vid tömning kan förses med sk kjolar som sträcker sig 5 m ned i vattnet för att minska utbredningen av suspenderat material.

Med de villkor som sökanden godtagit och som bör föreskrivas för tillståndet finner vattendomstolen, vid sammanvägning av de intressen som skall tillgodoses, företaget tillåtligt enligt bestämmelserna i 3 kap vattenlagen och i lagen om hushållning med naturresurser m.m.

Tiden för arbetenas utförande bör bestämmas i enlighet med vad sökanden föreslagit medan tiden för anmälan av oförutsedda skador lämpligen bör bestämmas till tio år.

Vattendomstolen finner att den tid efter vars utgång omprövning av villkoren för tillståndet får ske skall bestämmas till trettio år.

Skäl synes föreligga för meddelande av verkställighetsförordnande enligt 13 kap 50 § 1 st vattenlagen.

FULLFÖLJDSHÄNVISNING, se domsbilaga 2

Vadeinlaga senast 1994 - 08 - 26

På vattendomstolens vägnar:

Kaspars Berzins

SJÖFARTSVERKET

Stab Juridik

Handläggare, direkttelefon

Domsbilaga 1

Datum
1993-07-02

Vår beteckning
190201-9340290

Ert datum

Ert beteckning

1
1-72

Stockholms tingsrätt

Vattendomstolen

STOCKHOLMS TINGSRÄTT
Avd. 9. Vattendomstolen

Ink 1993-07-06
Akt VA 72/93
Aktil/.....

SÖKANDE

Sjöfartsverket, 601 78 NORRKÖPING

Ombud: chefsjuristen Johan Franson, samma adress

SAKEN

ansökan enligt 4 kap 1 § vattenlagen (1983:291)

I. YRKANDE

Sjöfartsverket hemställer att Vattendomstolen måtte medge verket tillstånd att utföra det vattenföretag, som redovisas nedan under avsnitt III. BESKRIVNING. Vattenföretaget avser breddning och fördjupning av farleden i Södertälje kanal genom muddring samt muddertippning i ett vattenområde söder om kanalen.

II. BAKGRUND

Sjöfartsverket är innehavare av Södertälje kanal, som inom Sjöfartsverket förvaltas av Mälarens sjötrafikområde, en regional enhet inom verket. Södertälje kanal är den mest betydande av de två tillfarterna från saltsjön till Mälaren. Den andra går genom Hammarbyslussen i Stockholm.

Södertälje kanal är allmän farled. Kanalen ingår som en del i farlederna 511 och 901 enligt Sjöfartsverkets kungörelse (SJÖFS 1988:5) med tillkännagivande av beslut om allmänna farleder och allmänna hamnar, se bilaga 1.

Under åren 1972 - 1976 byggdes Södertälje kanal ut för att medge större fartyg att gå från saltsjön till Köping och Västerås. Kanalens kapacitet ökades från fartyg om ca 4 000

93/07/13 6548 SJÖFARTSVERKET

Ab Len

Postadress

601 78 NORRKÖPING

Besöksadress

Slottsgatan 82

Telefon (växel)

011-19 10 00

Telefax

011-10 19 49

Telex

64380
SHIPADM S

Telegram

civilmarin
Norrköping

tons dödvikt till ca 8 000 tons dödvikt. Efter utbyggnaden kunde kanalen ta emot fartyg med största dimensioner om 124 meters längd, 18 meters bredd och 6,8 meters djupgående.

I samband med att Södertälje kanal utvidgades, fördjupades och utvidgades också den allmänna farleden till Köping och Västerås samt fördjupades Köpings hamn. I det nu förevarande målet är det inte aktuellt att begära något Vattendomstolens tillstånd såvitt gäller denna farled eller hamn. I samband med arbetena i kanalen, som ansökan avser, kommer rensningsmuddring av farleden och Köpings hamn att företas för att återställa dessa i det skick de hade efter arbetenas avslutande på 1970-talet.

Utbyggnaden av kanalen behandlades i Södertörns tingsrätts, Vattendomstolen, dom 1974-05-02 (VA 121/72) och Stockholms tingsrätts, Vattendomstolen, dom 1982-03-30, DVA 12.

Fördjupningen av den allmänna farleden till Köping och Västerås behandlades i Södertörns tingsrätts, Vattendomstolen domar 1974-06-13 (VA 112/72) och 1978-12-14 (VA 112/72) samt genom Stockholms tingsrätts, Vattendomstolen, slutliga beslut 1979-11-12 (VA 112/72 och 131/72).

Efter de snart 17 år som gått sedan kanalen öppnades efter utvidgningen har av sjöfartsintressenter i Mälardalen framförts önskemål om en ytterligare utvidgning av kanalens kapacitet. Avsikten är nu därför att företa arbeten i farleden för att medge fartyg med en största längd om 135 meter varav högst 13 meter i vattenlinjen, en största bredd om 19 meter och ett största djupgående om 7,0 meter att passera kanalen. De största fartyg, som då skulle kunna passera kanalen, skulle ha en dödvikt om ca 12 000 ton. Detta leder till sänkta sjöfraktkostnader. - Redan idag trafikeras kanalen av ett fartyg som har de ovan nämnda nya maximala längd- och breddmått. Utvidgningen av kanalen kommer enligt Sjöfartsverkets bedömning inte att leda till en försämring av sjösäkerheten eller till miljökonsekvenser som sammantagna är negativa.

1/130m
rättelse
s 73

III: BESKRIVNING

1. Inledning

I detta avsnitt kommer de planerade arbetena med utvidgning av kanalen att beskrivas. Därvid kommer hänvisningar att göras till bilagorna 2:1 och 2:2, som utgörs av sjökortskopior, i vilka arbetsområdena markerats med röd färg och tippningsplatsen med grön färg.

2. Arbetenas omfattning

Igelstaviken

Farleden genom Igelstaviken utgör den södra infarten till Södertälje kanal. Den muddrades på 1970-talet till 7.9 meters djup. Farleden genom Igelstaviken behöver rensningsmuddras men vattendjupet bör muddras ned till 8.2 meters djup. Skälet till detta är att på saltsjösidan inträffar snabba och oväntade vattenståndsvariationer, som gör att marginalerna för fartyg med största djupgående erfarenhetsmässigt blir alltför snäva med det nuvarande vattendjupet.

Muddringsarbetena, dvs rensningsmuddring och fördjupning, beräknas omfatta en yta om ca 36 000 kvadratmeter och en volym om ca 25 000 kubikmeter.

Nordväst_motorvägsbron

Farleden kröker från nordvästlig till nordlig riktning i området nordväst om motorvägsbron. Denna del av farleden bör breddas för att medge passage av fartyg med en största längd om 135 meter. Bredden bör ökas med som mest sex meter och utföras på farledens västra sida. Breddningen kommer att vara minst i kurvans början och slut och som störst i dess mitt.

Farleden höll efter utvidgningsarbetena på 1970-talet ett ramfritt djup om 8,4 meter i själva farleden; slänten ligger i ungefärlig lutning om 1:1,75 ned till släntfoten. Slänten har ett erosionsskydd av grov makadam från två meters vattendjup till 1,5 meters höjd över medelvattenytan.

4

Som framgår av sjökortskopian är slänten spontad i den norra delen av kanalsträckan. Avsikten är nu att sponta även den södra delen av det område, där breddning skall ske. Skälet till detta är en önskan att minimera ingreppen i kanalbanken ovan vattenytan. Sponten, som kommer att vara av stål, skall dimensioneras för att klara tryck från ovanliggande slänt och skall slås i det nuvarande erosionsskyddets släntkrön. En viss förstärkning av den befintliga sponten kommer att ske. Sponten kommer, både nyslagen och befintlig, att bakåtförankras med dragstag. Överkanten kommer att förses med en betongbalk, på vilken skall monteras ett räcke av samma typ som finns på broar.

Ovan nämndes att breddningen kommer att vara störst i kurvans mitt och minst i ytterändorna. Detta innebär att i områdets båda ändar, där sponten börjar, kommer släntfooten inte att flyttas medan den flyttas mer och mer in mot land/spont ju närmare mitten av kurvan man kommer. Detta kommer att medföra att vattenytan där breddningen är som störst kommer att ligga mot sponten och vattendjupet ned till släntens övre kant kommer att vara ca 5,5 meter.

Ny spontning kommer att ske på en sträcka om ca 180 meter. Muddringsvolymen har beräknats till ca 8 000 kubikmeter.

I Marens södra ände kommer rensningsmuddring att behöva utföras.

Norr slussen

Även i kurvan norr om slussen bör manöverutrymmet förbättras genom en ökning av farledens bredd om maximalt fem meter. Breddningen skall som framgår av sjökortskopian ske på kanalens östra sida. Spontningen skall genomföras på samma sätt som beskrivits ovan genom att spont, som förankras bakåt med dragstag, slås i befintligt släntkrön. Promenadvägen och den ovanliggande slänt, som finns idag kan då behållas orörda. Även denna spont kommer att förses med betongbalk och räcke.

5

Spontning skall ske på en sträcka om ca 230 meter och muddringsvolymen beräknas till ca 8 000 kubikmeter.

I Linaviken skall på båda sidor av kanalen utföras rensningsmuddringar.

Höjdsystem

Alla i ansökan angivna djup är relaterade till respektive områdes medelvattennivå, dvs söder om slussen till saltsjöns nivå och norr om slussen till Mälarens. Saltsjöns medelvattenyta ligger på +3,50 och Mälarens på +4,10, allt i Mälardalens höjdsystem. Detta systems nollplan är slusströskeln i Karl-Johansslussen, som i RAK-systemet (1970) har nivån -3,48.

IV. MUDDERTIPPNING

Ovan har angivits de volymer bottenmassor, som planeras muddras bort i och för kanalens breddning och fördjupningen i Igelstaviken. Dessa uppgår sammanlagt till 41 000 kubikmeter. Dessutom har angivits att i vissa områden skall genomföras rensningsmuddringar. Dessa avser en sammanlagd volym om 19 000 kubikmeter massor.

Det är av praktiska skäl inte meningsfullt att i detta sammanhang skilja på massor från breddning och fördjupning å ena sidan och massor från rensning å andra sidan.

Sjöfartsverket anser att de muddrade massorna bör tippas på ett vattenområde tillhörigt fastigheten Hall 4:1 i Södertälje kommun. Tippningsplatsen ligger väst och nordväst om ön Halls holme. Platsen användes vid tippning av massor från muddringarna av kanalen på 1970-talet och har även använts för tippningar av muddermassor, som tagits upp i samband med byggande av Igelstabron. På platsen har sammanlagt tippats i storleksordningen 800 000 kubikmeter massor, varför de nu aktuella massorna endast utgör ett mindre tillskott.

som ovan nämnts är tippningsplatsen markerad med grön färg på sjökortskopian.

V. ALLMÄNNA OCH ENSKILDA INTRESSEN

1. Planförhållande

Södertälje kommun har tidigare ställt sig tveksam till en större utbyggnad av kanalen men har i översiktsplanen för det område, genom vilket kanalen går, markerat riksintresse för sjöfart. Med tanke på den omfattning de planerade farledsarbetena har, torde de inte på något sätt strida mot intentionerna i planen.

Sjöfartsverket har inga planer på en utvidgning av kanalen för framtiden utöver den utvidgning, som denna ansökan avser. Det förtjänar att nämnas att en sådan ytterligare utvidgning skulle kräva att den nu befintliga slussen byggdes om, ett arbete som skulle vara utomordentligt kostsamt.

2. Berörda fastigheter

Muddringsarbetena och spontningen berör mark och vatten, som ägs av staten och förvaltas av Sjöfartsverket.

Tippningsplatsen, fastigheten Hall 4:1, ägs av staten och förvaltas av Byggnadsstyrelsen.

3. Fiske

Fiske i kanalen har tidigare varit "svartlistat". Numera rekommenderar Livsmedelsverket att fiske inte skall ske i kanalen. Detta beror inte på att förhållandena såvitt gäller vattenkvaliteten i kanalen förbättrats utan på att man numera inte utfärdar förbud mot fiske för försäljning utan rekommendationer mot detta.

Det ovan sagda leder enligt Sjöfartsverkets uppfattning till slutsatsen att de planerade arbetena inte kommer att leda till ekonomiskt avbräck för någon i fiskeverksamhet.

4. Miljökonsekvenser

Sjöfartsverket har utfört en miljökonsekvensbeskrivning rörande arbetena i Södertälje kanal. Eftersom dessa sammanhänger på visst sätt med de planerade rensningsmuddringarna i Mälarfärleden omfattar miljökonsekvensbeskrivningen även dessa. Beskrivningen biläggs denna ansökan som bilaga 3.

Miljökonsekvensbeskrivningen är inte komplett i det att Sjöfartsverket ännu inte fått slutliga analysresultat från de bottenprovtagningar som gjorts i de områden, som denna ansökan avser. De preliminära analyser, som gjorts, indikerar på vissa platser mycket höga värden av kvicksilver i massorna. Sjöfartsverket hemställer om att få komplettera ansökan med analysresultaten så snart dessa föreligger.

Som framgår av miljökonsekvensbeskrivningen bedöms de planerade färledsarbetena i Södertälje kanal inte medföra några direkta eller indirekta, väsentliga, kvardröjande eller ogynnsamma miljöeffekter. Sammantaget bedömer Sjöfartsverket att kanalprojektet är förenligt med de miljökrav som kan uppställas.

VI. FRÅGAN OM ALLMÄN FÄRLED

Som ovan nämnts är Södertälje kanal allmän färled. De nu planerade åtgärderna kommer, om Vattendomstolen ger tillstånd till dem, att innebära en utvidgning av färleden. Enligt 1 § lagen (1983:292) om inrättande, utvidgning och avlysning av allmän färled och allmän hamn (färledslagen) får en allmän färled utvidgas om färleden är av betydelse för den allmänna samfärdseln. Enligt 4 § färledslagen fattas beslut enligt bl a 1 § av Regeringen eller den myndighet Regeringen bestämmer. Genom förordningen (1983:814) om inrättande, utvidgning och avlysning av allmän hamn och allmän färled har Regeringen bemyndigat Sjöfartsverket att fatta beslut enligt bl a 1 § färledslagen.

Den s k Mälarledskommittén, en sammanslutning av sjöfartsintressenter i Mälardalen under ordförandeskap av landshövdingen i Västmanlands län, har länge drivit frågan om en utvidgning av kapaciteten i Södertälje kanal. Kommittén har genom Temaplan låtit göra en samhällsekonomisk analys av en begränsad utbyggnad av Södertälje kanal till en kostnad av 25 miljoner kronor; den tänkta utbyggnaden skulle medge samma storlek på fartyg, som Sjöfartsverkets planer avser. De kostnadsberäkningar verket gjort avseende sitt projekt visar på en kostnad, inklusive rensuddringarna, om ca 20 miljoner kronor. - Temaplans analys indikerade samhällsekonomisk lönsamhet för den utbyggnad det projektet avsåg. Nyttokostnadskvoten beräknades till 4,8-6,2. Med hänsyn till att Sjöfartsverkets planerade åtgärder kommer att åstadkomma samma resultat såvitt gäller kapacitetsökning i kanalen med - enligt Sjöfartsverkets bedömning - bibehållen sjösäkerhet kommer Sjöfartsverkets projekt att vara samhällsekonomiskt lönsamt.

Med hänsyn till det som ovan sagts kommer Sjöfartsverket om Vattendomstolen ger tillstånd till den utvidgning av kanalen ansökan avser att fatta beslut enligt 1 § farledslagen om utvidgning av den allmänna farleden i Södertälje kanal.

VII. BYGGTID

Sjöfartsverket hemställer att Vattendomstolen måtte medge en byggtid om fem år från dagen för dom i målet.

VIII. AKTFÖRVARARE

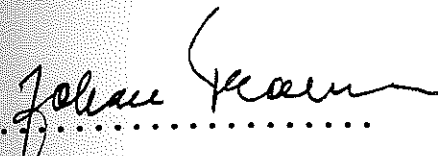
Som aktförvarare föreslås sjötrafikområdeschefen Åke Strömgren, Sjöfartsverket, Mälarens trafikområde, Box 237, 151 23 SÖDERTÄLJE.

IX. KUNGÖRELSER

Lämplig tidning för införande av kungörelser är Länstidningen, Södertälje.

IX. VERSTÄLLIGHETSTILLSTÅND

Det projekt denna ansökan avser är ett s k infrastrukturprojekt för vilket Sjöfartsverket av Arbetsmarknadsstyrelsen kan komma att tillerkännas visst bidrag. Det är angeläget för Sjöfartsverket att Vattendomstolen i domen måtte meddela verkställighetstillstånd jämlikt 13 50 § vattenlagen.

Johan Franson
enligt fullmakt